

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 17 lipca 1981 r.

w sprawie świadczeń na rzecz obrony kraju.

Na podstawie art. 199 ust. 5, art. 201 ust. 3, art. 202 ust. 4 i art. 206 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Świadczenia na rzecz obrony kraju obejmują:

- 1) w czasie pokoju:
  - a) świadczenia osobiste, polegające na nieodpłatnym wykonywaniu w czasie wolnym od pracy różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz przygotowania obrony kraju, a na potrzeby sił zbrojnych — również w czasie pracy,
  - b) świadczenia rzeczowe, polegające na udostępnianiu do korzystania właściwym jednostkom organizacyjnym pomieszczeń, terenów, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu oraz dostarczaniu posiadanych materiałów na potrzeby związane z realizacją powszechnego obowiązku obrony,
- 2) w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny:
  - a) świadczenia osobiste, polegające na wykonywaniu w każdym czasie różnego rodzaju prac doraźnych do celów obrony,
  - b) świadczenia rzeczowe, polegające na oddaniu do użytkowania właściwym jednostkom organizacyjnym nieruchomości albo rzeczy ruchomych niezbędnych do celów obrony,
- 3) w czasie obowiązywania stanu wojennego — świadczenia osobiste i rzeczowe w zakresie określonym w pkt 2, jeżeli Rada Państwa wprowadzając ten stan nie postanowi inaczej.
  2. Świadczenia osobiste mogą również polegać na:
    - 1) wykonywaniu doraźnych prac fizycznych z użyciem posiadanego prostego narzędzia, jak łopata, łom, siekiera,
    - 2) uczestniczeniu w szkoleniu mającym na celu przygotowanie osób obowiązanych do wykonywania prac w ramach tych świadczeń.

§ 2. Organami właściwymi do nakładania obowiązku świadczeń na rzecz obrony są prezydenci miast stopnia podstawowego, naczelnicy miast, naczelnicy dzielnic, naczelnicy miast i gmin oraz naczelnicy gmin.

§ 3. Instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, organizacje spółdzielcze oraz organizacje społeczne i zawodowe są obowiązane do współdziałania z właściwymi organami w sprawach nakładania obowiązków świadczeń na rzecz obrony oraz do udostępniania im danych niezbędnych do realizacji zadań związanych z wykonywaniem tych świadczeń.

§ 4. Ilekroć w dalszych przepisach rozporządzenia jest mowa o:

- 1) wojewodzie — należy przez to rozumieć również prezydenta miasta stopnia wojewódzkiego,
- 2) naczelniku gminy — należy przez to rozumieć również prezydenta miasta stopnia podstawowego, naczelnika miasta, naczelnika dzielnicy oraz naczelnika miasta i gminy.

Rozdział 2

Świadczenia w czasie pokoju.

Zasady ogólne.

§ 5. 1. Świadczenia na rzecz obrony w czasie pokoju realizuje się zgodnie z rocznymi lub kilkuletnimi planami świadczeń, ustalonymi przez wojewodę na podstawie pisemnych wniosków zgłoszonych w terminach przez niego określonych.

2. Świadczenia na potrzeby:

- 1) sił zbrojnych oraz jednostek przewidzianych do militaryzacji, które po objęciu ich militaryzacją podlegają przydzieleniu siłom zbrojnym,
  - 2) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych
- ujmuje się w odrębnych planach świadczeń.

3. W planach świadczeń określa się w razie potrzeby kolejność zaspokajania zgłoszonych potrzeb, z uwzględnieniem pierwszeństwa sił zbrojnych i jednostek, o których mowa w ust. 2, oraz organów objętych przygotowaniem do funkcjonowania w czasie wojny.

4. W planach świadczeń ujmuje się również świadczenia, które będą realizowane z chwilą ogłoszenia mobilizacji oraz w związku z podwyższaniem gotowości obronnej Państwa.

5. Wojewoda przesyła wyciągi z ustalonych planów świadczeń do realizacji właściwym naczelnikom gmin.

§ 6. 1. Wnioski co do planu świadczeń zgłaszają wojewodom:

- 1) w zakresie świadczeń osobistych i rzeczowych na potrzeby:
  - a) sił zbrojnych i jednostek przewidzianych do militaryzacji, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 1 — szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych,
  - b) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych — kierownicy jednostek ustalonych przez tego Ministra,
  - c) obronnego przygotowania terenu i obrony cywilnej — naczelnicy gmin i kierownicy zakładów pracy,
  - d) ćwiczeń w obronie cywilnej — organy przeprowadzające lub organizujące te ćwiczenia,
  - e) wykonywania zadań obronnych ustalonych odrębnymi przepisami — organy i kierownicy zakładów pracy obowiązani do realizacji tych zadań,
  - f) służby zdrowia i opieki społecznej — kierownicy jednostek służby zdrowia i opieki społecznej,
- 2) w zakresie świadczeń rzeczowych na potrzeby:
  - a) formacji obrony cywilnej — organy, którym formacje te podlegają,
  - b) jednostek przewidzianych do militaryzacji, z wyjątkiem jednostek określonych w § 5 ust. 2 pkt 1 — kierownicy jednostek organizacyjnych odpowiedzialni za przygotowanie jednostek przewidzianych do militaryzacji,
  - c) jednostek organizacyjnych podlegających ewakuacji — kierownicy tych jednostek.

2. Organy oraz kierownicy, o których mowa w ust. 1, mogą zgłaszać wnioski o aktualizację ustalonych planów świadczeń.

§ 7. 1. Skorzystanie doraźne ze świadczeń na rzecz obrony poza ustalonym planem może nastąpić w razie niezbędnej potrzeby za zgodą wojewody, na podstawie pisemnych zapotrzebowań organów i kierowników, o których mowa w § 6 ust. 1.

2. W razie wyrażenia zgody na realizację świadczeń poza planem wojewoda przesyła pisemne zapotrzebowanie na świadczenia wraz z aprobatą naczelnikowi gminy właściwemu do nakładania obowiązku tych świadczeń.

3. W szczególnie nagłych wypadkach zapotrzebowanie na świadczenia może być zgłoszone wojewodzie telefonicznie, telegraficznie lub ustnie, a następnie potwierdzone na piśmie,

§ 8. 1. We wnioskach, zapotrzebowaniach i planach świadczeń podaje się w szczególności:

- 1) w zakresie świadczeń osobistych:
  - a) liczbę osób ze wskazaniem ich kwalifikacji ogólnych,
  - b) miejsce i termin stawiennictwa,
  - c) rodzaj i zakres prac, jakie mają być wykonywane, ze wskazaniem w miarę potrzeby niezbędnych do tego prostych narzędzi,
  - d) czas trwania świadczeń,
- 2) w zakresie świadczeń rzeczowych:
  - a) ilość i rodzaj pomieszczeń, terenów, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu, jak również termin, w którym powinny być udostępnione,
  - b) przeznaczenie i okres, przez jaki mają być użytkowane,
  - c) rodzaj i ilość materiałów, które mają być dostarczone.

2. Wnioski i zapotrzebowania na środki transportowe, maszyny i inny sprzęt w ramach świadczeń rzeczowych wykonywanych na rzecz sił zbrojnych mogą zawierać propozycje nałożenia obowiązku tych świadczeń na wskazane zakłady pracy, z równoczesnym nałożeniem obowiązku świadczeń osobistych na pracowników tych zakładów, obsługujących środki transportowe, maszyny lub inny sprzęt, będące przedmiotem tych świadczeń.

§ 9. Naczelnicy gmin są uprawnieni do nakładania, z pominięciem trybu określonego w § 5—8, obowiązku świadczeń w celu wykonania przez nich zadań wynikających z przepisów szczególnych związanych z:

- 1) powoływaniem żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej,
- 2) dostosowaniem, dostarczaniem i przekazywaniem środków transportowych, maszyn i innego sprzętu na potrzeby sił zbrojnych, jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i jednostek przewidzianych do militaryzacji,
- 3) przeprowadzaniem rejestracji przedpoborowych i poboru,
- 4) doręczaniem wezwań imiennych do wykonania świadczenia.

§ 10. 1. Nałożenie obowiązku świadczenia na rzecz obrony następuje w drodze wezwania imiennego, które powinno określać rodzaj, zakres i czas trwania każdorazowego świadczenia.

2. Wezwania doręcza się za pośrednictwem urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych lub przez osoby, na które nałożono w ramach świadczeń osobistych obowiązek doręczania wezwań.

3. W razie nieobecności adresata wezwanie doręcza się za pokwitowaniem dorosłemu domownikowi.

4. Wezwanie powinno być doręczone najpóźniej na 7 dni, a w szczególnych wypadkach — na 3 dni przed wyznaczonym terminem wykonywania świadczenia. W odniesieniu do świadczeń na potrzeby sił zbrojnych i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz na potrzeby organów objętych przygotowaniem do funkcjonowania w czasie wojny, jak również w celu wykonania zadań, o których mowa w § 9 pkt 1 i 2, wezwanie może być doręczone z terminem, natychmiastowego wykonania świadczenia.

§ 11. Ministrowie Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska wydadzą szczegółowe wytyczne w sprawie planowania i realizacji obowiązku świadczeń na rzecz obrony oraz sposobu ewidencjonowania wykonanych świadczeń, jak również ustalą wzory wezwań imiennych.

Świadczenia osobiste.

§ 12. 1. Czas wykonywania świadczenia osobistego nie może, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2 i 3, przekraczać jednorazowo:

- 1) w dniu roboczym — w czasie wolnym od pracy — 4 godzin,
- 2) w dniu wolnym od pracy — 8 godzin.

2. Czas wykonywanego świadczenia osobistego na rzecz realizacji przedsięwzięć związanych z przeprowadzeniem ćwiczeń jednostek sił zbrojnych i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych nie może przekraczać jednorazowo 48 godzin.

3. Czas wykonywanego świadczenia osobistego przez osoby obsługujące udostępnione w ramach świadczeń rzeczowych środki transportowe, maszyny i sprzęt do robót ziemnych, budowlanych, drogowych i przeladunkowych może być równy okresowi, na jaki udostępniono te środki, maszyny i sprzęt, nie może jednak przekraczać jednorazowo 48 godzin.

§ 13. W razie wykonywania świadczenia osobistego w czasie przekraczającym 8 godzin, jednostka organizacyjna, na której rzecz jest ono wykonywane, jest obowiązana zapewnić osobom wykonującym świadczenia bezpłatne wyżywienie według zasad i norm ustalonych przez Ministra Handlu Wewnętrznego i Usług w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Finansów.

§ 14. 1. Podstawę usprawiedliwienia nieobecności w pracy, spowodowanej wykonywaniem świadczenia osobistego, stanowi wezwanie imienne potwierdzone przez jednostkę organizacyjną, na której rzecz świadczenie było wykonywane.

2. Wykonywanie przez pracownika świadczenia osobistego w godzinach pracy nie powoduje ograniczenia uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

§ 15. 1. Rodzaj świadczenia osobistego powinien odpowiadać stanowi zdrowia, a w miarę możliwości również kwalifikacjom zawodowym osoby powołanej do wykonania świadczenia.

2. Na osoby, które nie ukończyły 18 lat, oraz na kobiety nie nakłada się obowiązku świadczeń w ramach których mają być wykonywane prace zabronione młodocianym i kobietom.

§ 16. 1. Od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych są zwolnione następujące kategorie osób:

- 1) żołnierze pełniący czynną służbę wojskową oraz osoby powołane do tej służby,
- 2) poborowi odbywający zastępczą służbę poborowych albo zasadniczą służbę lub szkolenie poborowych w obronie cywilnej,
- 3) poborowi podlegający obowiązkowi odbywania przysposobienia wojskowego w czasie odbywania zajęć szkoleniowych na kursach lub szkolenia na obozach,

4) funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i pracownicy cywilni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz funkcjonariusze Służby Więziennej, Służby Ochrony Kolei, Straży Przemysłowej i zawodowych straży pożarnych,

5) pracownicy dołowi kopalń,

6) pracownicy zakładów pracy o ruchu ciągłym,

7) funkcjonariusze straży leśnej oraz pracownicy służby terenowej przedsiębiorstw lasów państwowych i parków narodowych,

8) osoby zaliczone do jednej z grup inwalidów,

9) członkowie przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członkowie ich rodzin oraz inne osoby zrównane z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, jeżeli nie posiadają obywatelstwa polskiego.

2. Od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych są zwolnione również:

1) osoby niezdolne do wykonywania tego obowiązku wskutek choroby lub ułomności fizycznej,

2) kobiety w ciąży i przez okres równy urlopowi macierzyńskiemu,

3) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 8,

4) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi od lat 8 do 14 albo nad wspólnie zamieszkałymi osobami niedoświadczonymi i przewlekłe chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom,

5) pracownicy jednostek organizacyjnych służby zdrowia i opieki społecznej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

3. Podstawę do zwolnienia od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych w wypadkach określonych w ust. 2 pkt 1 i 2 stanowi zaświadczenie lekarza zakładu społecznego służby zdrowia, a w wypadkach określonych w ust. 2 pkt 3—5 — pisemne oświadczenie osoby zainteresowanej, a także okazane przez nią dokumenty.

§ 17. 1. Od obowiązku wykonania świadczenia osobistego w ustalonym terminie mogą być zwolnione:

1) osoby, których powołanie do wykonania świadczenia w tym terminie mogłoby spowodować opóźnienie terminowych prac rolnych, zwłaszcza siewów, zbiorów, wykopków,

2) inne osoby w szczególnie uzasadnionych wypadkach, takich jak śmierć lub obłożna choroba najbliższego członka rodziny, urodzenie się dziecka, urlop, zdawanie egzaminów.

2. Decyzję o zwolnieniu od obowiązku wykonania świadczenia osobistego w wypadku określonym w ust. 1 podejmuje naczelnik gminy.

§ 18. Jednostka organizacyjna, na której rzecz świadczenie osobiste było wykonywane, potwierdza wykonanie tego świadczenia w całości lub w części.

§ 19. 1. Do wykonywania świadczeń osobistych w wymiarze do 100 godzin w ciągu roku, w okresie 5 lat od przeniesienia do rezerwy, mogą być powoływani szeregowi rezerwy, którzy nie odbyli zasadniczej służby woj-

skowej, zastępczej służby poborowych lub zasadniczej służby albo szkolenia poborowych w obronie cywilnej, z wyjątkiem czasowo niezdolnych do służby wojskowej.

2. Wykonywanie świadczeń osobistych przez szeregowych rezerwy, o których mowa w ust. 1, polega na nieodpłatnym wykonywaniu w czasie wolnym od pracy różnego rodzaju prac na rzecz obronnego przygotowania terenu, zakładów pracy i ochrony ludności, określonych przez szefa obrony cywilnej województwa.

3. Przepisy § 16 stosuje się odpowiednio.

§ 20. Szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych, po uzgodnieniu z wojewodami, przekazują corocznie naczelnikom gmin — za pośrednictwem wojskowych komendantów uzupełnień — imienne wykazy szeregowych rezerwy, o których mowa w § 19 ust. 1.

§ 21. 1. Jednostki organizacyjne, na których rzecz świadczenia osobiste mają być wykonywane, są obowiązane do zapewnienia należytej organizacji pracy oraz odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny pracy osobom wykonującym te świadczenia, jak również do przygotowania:

- 1) niezbędnego sprzętu, materiałów i narzędzi potrzebnych do realizacji świadczeń, a jeżeli warunki bezpieczeństwa i higieny pracy tego wymagają — również odzieży i obuwia roboczego oraz innych środków ochronnych,
- 2) środków transportowych do nieodpłatnego przewozu osób powołanych do wykonania świadczeń, do miejsca ich wykonywania i z powrotem, jeżeli jest ono położone poza miejscem pobytu tych osób.

2. W razie niemożliwości zapewnienia we własnym zakresie sprzętu i środków transportowych należy w planie świadczeń przewidzieć ich udostępnienie lub dostarczenie w ramach obowiązku świadczeń rzeczowych.

Świadczenia rzeczowe.

§ 22. Przedmiotem świadczeń rzeczowych mogą być w szczególności:

- 1) tereny oraz pomieszczenia hangarów, garaży, warsztatów i stacji obsługi środków transportowych wraz z narzędziami i sprzętem niezbędnym do wykonania prac związanych z przeprowadzaniem ćwiczeń jednostek wojskowych i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz jednostek przewidzianych do militaryzacji, a także do realizacji zadań związanych z podwyższaniem gotowości obronnej Państwa,
- 2) pomieszczenia do pracy, zwłaszcza biura, świetlice, domy kultury, sale widowiskowe, w tym również do pracy komisji przeprowadzających rejestrację przedpoborowych lub pobór, oraz do odpoczynku, szkolenia i organizowania przedsięwzięć kulturalno-oświatowych w czasie rejestracji lub poboru.
- 3) inne pomieszczenia na potrzeby sił zbrojnych, jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz organów wykonujących szczególne zadania obronne w związku z prowadzeniem ćwiczeń, jak również na potrzeby obrony cywilnej w związku z prowadzeniem ćwiczeń praktycznych w ramach szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony,
- 4) pomieszczenia i sprzęt niezbędny do ćwiczeń służby zdrowia,

- 5) środki łączności przewodowej i radiowej,
- 6) pojazdy samochodowe, konie i wozy z uprzężą oraz rowery,
- 7) jednostki taboru pływającego,
- 8) maszyny i inny sprzęt do robót ziemnych, budowlanych, drogowych i przeładunkowych.

§ 23. 1. Obowiązek udostępnienia posiadanych przedmiotów świadczeń rzeczowych może być nałożony:

- 1) na osoby fizyczne oraz na osoby prawne nie będące przedsiębiorstwami państwowymi i organizacjami spółdzielczymi — na okres nie przekraczający łącznie 7 dni w roku,
- 2) na przedsiębiorstwa państwowe oraz organizacje spółdzielcze, jak również organizacje społeczne i zawodowe — na okres nie przekraczający łącznie 21 dni w roku.

2. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy korzystania z pomieszczeń udostępnianych na czas przeprowadzania rejestracji przedpoborowych oraz działalności komisji poborowych, jak również na czas wykonywania zadań związanych z podwyższaniem gotowości obronnej Państwa.

§ 24. 1. Nie mogą być przedmiotem świadczenia:

- 1) tereny, pomieszczenia, środki transportowe, narzędzia i inny sprzęt oraz materiały znajdujące się w posiadaniu:
  - a) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej,
  - b) jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych,
  - c) zakładów społecznych służby zdrowia, z wyjątkiem wypadków określonych w § 25 ust. 1, jeżeli Minister Zdrowia i Opieki Społecznej wyrazi na to zgodę,
  - d) jednostek organizacyjnych więziennictwa,
- 2) biblioteki, muzea i archiwa oraz obiekty zabytkowe, jak również przedmioty dóbr kultury oraz pomieszczenia przeznaczone do ich przechowywania,
- 3) pomieszczenia przeznaczone do wykonywania kultu religijnego oraz przedmioty tego kultu,
- 4) przedmioty wyłączone spod egzekucji stosownie do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- 5) obiekty oświatowe, w których mieszczą się przedszkola, domy dziecka, zakłady opiekuńczo-wychowawcze oraz szkoły specjalne i internaty przy tych szkołach, jak również szkoły kształcące w zawodach i specjalnościach niezbędnych dla gospodarki narodowej i obronności kraju wraz z internatami tych szkół,
- 6) pomieszczenia, tereny, pojazdy samochodowe, narzędzia i inny sprzęt znajdujący się w posiadaniu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innych przedstawicielstw i instytucji zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, jak również członków tych przedstawicielstw, urzędów i instytucji oraz członków ich rodzin, a także innych osób zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów, jeżeli nie posiadają obywatelstwa polskiego.

2. Przedmiotem świadczenia nie mogą być również środki transportowe, narzędzia i inny sprzęt przeznaczony

na potrzeby sił zbrojnych oraz jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

3. Prezes Rady Ministrów lub organ przez niego upoważniony może wyłączyć ze świadczeń również inne przedmioty, nie wymienione w ust. 1 i 2.

§ 25. 1. Na instytucje i przedsiębiorstwa państwowe oraz organizacje spółdzielcze może być nałożony obowiązek zorganizowanego udostępnienia posiadanych terenów, pomieszczeń, pojazdów samochodowych, maszyn i innego sprzętu jednostkom wojskowym w każdym czasie w ramach świadczeń rzeczowych wykonywanych na rzecz sił zbrojnych, w celu wykonania przedsięwzięć związanych z przeprowadzeniem ćwiczeń jednostek wojskowych.

2. Zorganizowane udostępnienie przedmiotów świadczeń rzeczowych polega na połączeniu tych świadczeń ze świadczeniami osobistymi wykonywanymi przez pracowników danej instytucji, przedsiębiorstwa lub organizacji spółdzielczej.

3. Udostępnienie przedmiotów świadczeń rzeczowych (ust. 1) oraz powołanie pracowników do wykonania świadczeń osobistych (ust. 2) nie powinno naruszać podstawowej działalności instytucji, przedsiębiorstw i organizacji, o których mowa w ust. 1.

4. Czas wykonywania świadczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, nie może przekraczać jednorazowo 48 godzin.

§ 26. Wezwania imienne do wykonania świadczeń osobistych w wypadkach, o których mowa w § 25 ust. 2, doręcza pracownikowi kierownik zakładu pracy albo osoba przez niego upoważniona.

§ 27. 1. Jednostka organizacyjna, na której rzecz świadczenie rzeczowe było wykonywane, jest obowiązana potwierdzić pisemnie udostępnienie przedmiotu świadczeń.

2. W razie zorganizowanego udostępnienia świadczeń rzeczowych (§ 25) przepis § 18 stosuje się odpowiednio.

§ 28. Udostępnione przedmioty świadczeń powinny być zwrócone świadczącemu za pisemnym potwierdzeniem odbioru, po ustaniu potrzeby korzystania z nich, nie później jednak niż przed upływem okresu oznaczonego w wezwaniu do wykonania świadczenia.

§ 29. 1. Koszty paliwa zużytego w czasie udostępnienia środka transportowego lub maszyny oraz na dojazd do miejsca wykonywania świadczenia i z powrotem ponosi jednostka organizacyjna, na której rzecz środek ten lub maszyna były wykorzystywane.

2. W zakresie wysokości opłat oraz zasad wypłacania należności za korzystanie w ramach świadczeń rzeczowych z pomieszczeń będących w posiadaniu osób fizycznych stosuje się odpowiednio przepisy w sprawie zakwaterowania przejściowego sił zbrojnych.

Odszkodowanie za szkody powstałe w związku z wykonywaniem świadczeń.

§ 30. Postępowanie o odszkodowanie wszczyna się na wniosek poszkodowanego, zgłoszony w miarę możliwości niezwłocznie po wyrządzeniu szkody.

§ 31. 1. Roszczenie o odszkodowanie zgłasza się do jednostki organizacyjnej, na której rzecz świadczenie było wykonywane, a jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz obronnego przygotowania terenu lub obrony cy-

wilnej — do naczelnika gminy, który nałożył obowiązek świadczenia.

2. Niezwłocznie po zgłoszeniu roszczenia o odszkodowanie kierownik jednostki organizacyjnej lub naczelnik gminy zarządza przeprowadzenie postępowania ugodowego.

3. Postępowanie ugodowe przeprowadza się w miarę potrzeby w miejscu wyrządzenia szkody.

§ 32. 1. W toku postępowania ugodowego należy ustalić:

- 1) rodzaj, rozmiar, miejsce powstania szkody oraz datę i przyczynę jej powstania,
- 2) dokładną wysokość szkody,
- 3) okoliczności towarzyszące powstaniu szkody, a w szczególności, czy szkoda nie powstała z wyłącznej winy poszkodowanego,
- 4) sprawcę szkody lub osobę odpowiedzialną za wyrządzenie szkody.

2. W razie potrzeby przesłuchuje się świadków lub zasięga opinii rzeczoznawców.

3. Z przebiegu postępowania ugodowego sporządza się protokół, który poza ustaleniami wymienionymi w ust. 1 powinien określać:

- 1) datę i miejsce dokonywania czynności oraz imię i nazwisko osoby przeprowadzającej postępowanie, a także imię, nazwisko i adres poszkodowanego albo nazwę i adres jednostki organizacyjnej lub imię, nazwisko i adres jej przedstawiciela,
- 2) wysokość odszkodowania żądanego, proponowanego i ustalonego polubownie,
- 3) imiona, nazwiska i adresy przesłuchanych osób (świadków, rzeczoznawców) oraz ich oświadczenia.

4. Protokół podpisuje osoba prowadząca postępowanie oraz poszkodowany lub jego przedstawiciel.

5. W razie gdy postępowanie ugodowe doprowadzi do ustalenia wysokości odszkodowania, zawiera się ugodę. Jeżeli ustalona wysokość odszkodowania przekracza 50.000 złotych, uгода podlega zatwierdzeniu, w terminie 14 dni od jej otrzymania, przez organ bezpośrednio nadrzędny nad jednostką organizacyjną, która zawarła ugodę.

§ 33. 1. Uгода stanowi podstawę do wypłacenia odszkodowania.

2. Odszkodowanie wypłaca się w terminie 5 dni od podpisania ugody, a jeżeli podlega ona zatwierdzeniu — w terminie 14 dni od zatwierdzenia ugody.

3. Odszkodowanie wypłaca:

- 1) jednostka organizacyjna sił zbrojnych lub jednostka organizacyjna podległa Ministrowi Spraw Wewnętrznych, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz tej jednostki,
- 2) naczelnik gminy, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz obronnego przygotowania terenu i obrony cywilnej w gminie (mieście, mieście i gminie, dzielnicy) albo w razie wykonywania na rzecz sił zbrojnych zadań spełnianych przez ten organ na podstawie odrębnych przepisów,
- 3) jednostka przewidziana do militaryzacji lub jednostka organizacyjna obowiązana do sformowania takiej jed-

nostki, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz jednostki przewidzianej do militaryzacji.

- 4) inna jednostka organizacyjna, obowiązana do utworzenia zakładowej formacji obrony cywilnej, jeżeli świadczenie było wykonywane na rzecz tej formacji.

§ 34. W razie gdy w ciągu jednego miesiąca postępowanie ugodowe nie zostanie zakończone albo nie doprowadzi do zawarcia ugody lub ugoda nie zostanie zatwierdzona, odmawia się zaspokojenia roszczenia. Poszkodowany może wówczas w terminie jednego roku od zawiadomienia o odmowie zaspokojenia roszczenia dochodzić go w drodze sądowej lub w drodze postępowania arbitrażowego, gdy strony podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu.

Rozdział 3

Świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Zasady ogólne.

§ 35. 1. Świadczenia na rzecz obrony realizuje się na podstawie wniosków doraźnie zgłaszanych właściwym wojewodom; przepisy § 8 i 9 stosuje się odpowiednio.

2. Uprawnionymi do zgłaszania wniosków o świadczenia są:

- 1) organy określone w § 6,
- 2) dowódcy jednostek wojskowych i kierownicy jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych,
- 3) kierownicy jednostek zmilitaryzowanych,
- 4) kierownicy innych państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania na potrzeby obrony, upoważnieni przez naczelnika gminy.

3. Wnioski o świadczenia zgłasza się na piśmie, a w wypadkach szczególnie nagłych — telefonicznie, telegraficznie lub ustnie.

4. Powołanie do wykonania świadczeń może odbywać się w drodze obwieszeń, za pomocą megafonów, gońców albo w inny uproszczony sposób.

Świadczenia osobiste.

§ 36. 1. Do świadczeń osobistych stosuje się przepisy § 13, 14 i 18.

2. W zakresie zwolnień od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych stosuje się przepisy § 15 ust. 2 oraz § 16 i 17.

3. Od obowiązku wykonywania świadczeń osobistych zwolnione są również:

- 1) osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych,
- 2) osoby pełniące czynną służbę w obronie cywilnej.

§ 37. W razie wykonywania świadczenia osobistego przez czas przekraczający 24 godziny jednostka organizacyjna, na której rzecz jest ono wykonywane, jest obowiązana zapewnić osobom wykonującym świadczenia czas niezbędny do odpoczynku i odpowiednio do tego wyposażone pomieszczenie.

§ 38. 1. Osobom nie będącym pracownikami przysługuje w razie wykonywania świadczeń osobistych wynagrodzenie w wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia obowiązujących dla rodzaju pracy wykonywanej w ramach świadczenia.

2. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, oblicza się w stawkach godzinowych za czas efektywnej pracy i wypłaca się jednorazowo bezpośrednio po wykonaniu świadczenia.

Świadczenia rzeczowe.

§ 39. Do świadczeń rzeczowych stosuje się odpowiednio przepisy § 22 i 24—28.

§ 40. 1. Przedmiotem świadczenia rzeczowego mogą być także nieruchomości i rzeczy ruchome niezbędne do celów obrony, inne niż wymienione w § 22, a zwłaszcza:

- 1) pomieszczenia i inne obiekty potrzebne organom do funkcjonowania w czasie wojny, a także niezbędne do ochrony ludności oraz służby zdrowia i opieki społecznej,
- 2) zbiorniki wodne, place, boiska, nieuprawne grunty oraz lasy, z wyłączeniem rezerwatów przyrody i parków narodowych,
- 3) zakłady produkcyjno-usługowe, zwłaszcza pralnie, piekarnie, rzeźnie, zakłady fryzjerskie, zakłady zbiorowego żywienia, różnego rodzaju zakłady naprawcze, ośrodki maszynowe — łącznie z ich wyposażeniem,
- 4) materiały budowlane, paliwa, smary, oleje, produkty spożywcze i pasze.

2. Nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych tereny, pomieszczenia, środki transportowe, maszyny i inny sprzęt oraz materiały znajdujące się w posiadaniu jednostek zmilitaryzowanych.

§ 41. 1. Przedmioty świadczeń rzeczowych mogą być oddane do użytkowania na czas nieoznaczony, niezbędny do korzystania z nich.

2. Jednostka organizacyjna odbierająca przedmiot świadczeń rzeczowych wydaje potwierdzenie odbioru tego przedmiotu, określając jego stan techniczny.

§ 42. Używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych jest bezpłatne.

Odszkodowanie za przedmioty świadczeń rzeczowych.

§ 43. Za szkody powstałe w oddanych do użytkowania przedmiotach świadczeń rzeczowych przysługuje odszkodowanie w pełnej wysokości szkody obliczonej według rzeczywistej wartości mienia w dniu ustalenia odszkodowania.

§ 44. 1. Prawo do odszkodowania powstaje z dniem zwrotu przedmiotu świadczeń rzeczowych lub utrzymania zawiadomienia o tym, że przedmiot nie zostanie zwrócony wskutek zniszczenia lub zużycia.

2. Poszkodowany zgłasza roszczenie o odszkodowanie bezpośrednio do:

- 1) właściwego naczelnika gminy, jeżeli świadczenie zostało wykonane na rzecz jednostki organizacyjnej sił zbrojnych, jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Spraw Wewnętrznych lub terenowej formacji obrony cywilnej albo na rzecz obronnego przygotowania terenu i ochrony ludności,

- 2) jednostki zmilitaryzowanej, na której rzecz świadczenie zostało wykonane,
- 3) innej jednostki organizacyjnej, jeżeli świadczenie zostało wykonane na rzecz tej jednostki albo utworzonej w niej formacji obrony cywilnej.

§ 45. Podstawę ustalenia odszkodowania stanowią:

- 1) potwierdzenie odbioru przedmiotu świadczeń na potrzeby obrony kraju, z określeniem stanu technicznego tego przedmiotu,
- 2) potwierdzenie przez posiadacza odbioru przedmiotu świadczeń rzeczowych oraz protokół szkody lub zawiadomienie, że przedmiot ten nie zostanie mu zwrócony,
- 3) inne dowody dotyczące przedmiotu świadczeń rzeczowych przedstawione przez posiadacza.

§ 46. W razie uznania zgłoszonego roszczenia za uzasadnione naczelnik gminy lub jednostka określona w § 44 ust. 2 pkt 2 i 3 uzgadnia z poszkodowanym wysokość odszkodowania i wypłaca je.

§ 47. W razie uznania roszczenia za nieuzasadnione lub niemożności uzgodnienia wysokości odszkodowania, naczelnik gminy lub jednostka określona w § 44 ust. 2 pkt 2 i 3 zawiadamia pisemnie poszkodowanego o odmowie zaspokojenia roszczenia. Poszkodowany może po zakończeniu działań wojennych dochodzić tego roszczenia w drodze sądowej lub w drodze postępowania arbitrażowego, jeżeli strony podlegają państwowemu arbitrażowi gospodarczemu.

§ 48. Przekazane na czas nieoznaczony przez instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, organizacje spółdzielcze oraz organizacje społeczne i zawodowe przedmioty świadczeń, które uległy zniszczeniu lub zużyciu w stopniu wykluczającym celowość przeprowadzenia naprawy, podlegają likwidacji według ogólnych zasad.

Rozdział 4

Wydatki związane z korzystaniem ze świadczeń.

§ 49. 1. Wydatki poniesione przez instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, organizacje spółdzielcze oraz or-

ganizacje społeczne i zawodowe, jak również przez osoby prawne i osoby fizyczne w związku z udostępnieniem przedmiotów świadczeń rzeczowych — pokrywane są, z zastrzeżeniem przepisu § 42, w ramach wydatków obronnych przewidzianych w planach finansowych jednostek organizacyjnych, na których rzecz świadczenia są wykonywane.

2. Wydatki ponoszone przez jednostki organizacyjne, na których rzecz świadczenia są wykonywane, związane z:

- 1) wypłatą odszkodowań za szkody powstałe w związku z wykonywaniem świadczeń oraz ze zniszczeniem lub zużyciem przedmiotów świadczeń rzeczowych,
- 2) zapewnieniem bezpłatnego wyżywienia osobom wykonującym świadczenia osobiste,
- 3) wypłatą wynagrodzenia osobom nie będącym pracownikami, wykonującym świadczenia osobiste w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- 4) ponoszeniem opłat za udostępnienie przedmiotów świadczeń rzeczowych w czasie pokoju

— są pokrywane w ramach limitu wydatków obronnych ze środków przewidzianych w planach finansowych w trybie określonym przez Ministra Finansów dla finansowania zadań gospodarki narodowej w zakresie obronności.

3. Jednostki organizacyjne sił zbrojnych pokrywają wydatki, o których mowa w ust. 1, ze środków właściwej części budżetu centralnego; w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny wydatki te pokrywa się z obciążeniem rachunku budżetu centralnego, prowadzonego przez naczelnika gminy.

Rozdział 5

Przeplisy końcowe.

§ 50. Traci moc rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1971 r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony kraju (Dz. U. z 1976 r. Nr 21, poz. 137).

§ 51. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: gen. armii W. Jaruzelski